

ние, минеральные воды, фасуемая питьевая вода.

Romanko S.M.

PROVIDING OF QUALITY OF DRINKING WATER IN UKRAINE

In the article the pressing questions of construction of mechanism of providing of population a high-quality drinking-water are examined both by the centralized water-supply and by control after quality of the packaged mineral and drinking waters. The lacks of such mechanism are found out and the ways of perfection are offered.

Keywords: quality of drinking-water, centralized water-supply, mineral water, packaged drinking-water.

Чобан Т.М.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

УДК 349.6

Взаємовідносини суспільства та природи розвиваються по мірі накопичення знань та досвіду від охорони природних ресурсів до раціонального природокористування, включаючи їх відновлення. На рекреаційних територіях природні ресурси є важливою незамінною умовою та матеріальною базою розвитку рекреаційного природокористування, а їх охорона від забруднення та руйнування - найважливіше завдання суспільства. Охорона природи важлива не лише в економічному відношенні, але і як засіб захисту здоров'я людини. Ступінь задоволення рекреаційного попиту залежить від якості навколишнього середовища в тому чи іншому регіоні.

В умовах, що склалися, для вирішення екологічних проблем суспільство все частіше звертається до правових методів. Власне життям зумовлена потреба створення необхідних нормативних актів, пов'язаних з охороною і захистом рекреаційних територій та природних рекреаційних ресурсів. Багато в чому це пов'язано з тим, що рекреаційні території та їх рекреаційний потенціал в Україні недостатньо вивчені. В останнє десятиліття українське природоохоронне законодавство значною мірою просулося вперед, однак повністю проблему забезпечення гарантій прав людини на сприятливе для життя навколишнє середовище йому вирішити не вдалося, більше того, особливо у містах, становище продовжує погіршуватися. Навіть в регіонах з великою кількістю населення, недивлячись на швидкий темп розвитку цивілізації, що в свою чергу призводить до забруднення екологічних систем навколо великих промислових районів, більшість рекреаційних територій не враховано, занедбано та зникає, внаслідок чого суспільство втрачає можливість повноцінного відпочинку. Тому природні території, що можуть бути використані для рекре-

аційних цілей, потребують збереження та відновлення, оскільки це території, на яких максимально в тій чи іншій мірі ще збереглися природні якості і вони придатні для відпочинку та оздоровлення населення. По суті на даному етапі розвитку відсутній правовий механізм охорони рекреаційних територій. До того ж, в сучасному законодавстві недостатньо визначений правовий механізм, пов'язаний з контролем та відповідальністю у сфері використання і охорони окремих об'єктів природи, придатних для рекреаційної діяльності.

Проблема охорони рекреаційних територій була і є об'єктом наукового дослідження українських та зарубіжних вчених. Значний вклад в розгляд окремих питань правової охорони рекреаційних територій в різні роки внесли В.І.Андрейцев, А.Г. Бобкова, Н.Р. Малишева, А.М. Орлов, Є.Н. Ткаченко. На сучасному етапі, дана проблематика знаходиться в стані пошуку новітніх форм у правотворчій діяльності України, оскільки для забезпечення належної охорони рекреаційних територій необхідна наявність певного складу діючих норм та правил, дотримання яких здатне забезпечувати охорону природних комплексів та об'єктів. Саме тому питання правової охорони рекреаційних територій потребує детального розгляду, що і зумовлює актуальність даної теми.

Охорона рекреаційних територій є частиною системи заходів, спрямованих на збереження та відновлення природних ресурсів і навколишнього природного середовища, а також на надання більш гармонійного, збалансованого характеру відносинам людини та природи. Правова охорона рекреаційних територій включає в себе сукупність правових норм та системи заходів, що здійснюється на їх основ, направлених на збереження сприятливого стану навколишнього природного середовища.

Сучасна правова база охорони рекреаційних територій забезпечується Конституцією України, Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про туризм», «Про природно-заповідний фонд України», «Про фізичну культуру і спорт», Земельним кодексом України, деякими положеннями Лісового та Водного кодексів України та іншими нормативними актами. Відповідно до ст.60 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» рекреаційні території належать до природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні.

В частині 2 статті 52 Земельного кодексу України зазначено, що на землях рекреаційного призначення забороняється діяльність, що перешкоджає або може перешкоджати використанню їх за призначенням, а також негативно впливає або може вплинути на природний стан цих земель. По суті, це є часткове відтворення загальних засад правового режиму рекреаційних зон, визначених в статті 63 Закону України «Про охо-

рону навколишнього середовища». Там же зазначено, що на територіях рекреаційних зон забороняються зміни природного ландшафту та проведення інших дій, що суперечать використанню цих зон за прямим призначенням.

Основними правовими формами охорони рекреаційних територій є: встановлення компетентними органами правил та норм з охорони й відтворення природних об'єктів рекреаційних зон; визначення заборон і обмежень у здійсненні господарчої та іншої діяльності на територіях рекреаційних зон; ведення обліку, контролю, нагляду за якістю природних об'єктів рекреаційних зон, дотримання вимог їх правового режиму; розроблення нормативів рекреаційного навантаження на одиниці площі; закріплення прав та обов'язків з раціонального використання природних об'єктів рекреаційних зон; виділення особливо захищених ділянок лісового фонду навколо рекреаційних територій; припинення порушень рекреаційного законодавства; відновлення порушених прав громадян і застосування встановлених заходів відповідальності до порушників; економічне стимулювання раціонального використання та охорони рекреаційних зон [1, с.512]

Одним з напрямів охорони рекреаційних територій є їх раціональне використання. Відповідно до п.3 статті 52 Земельного кодексу України порядок використання земель рекреаційного призначення визначається законом. Певні елементи такого регулювання мають місце в законодавстві про природно-заповідний фонд. В статті 21 глави 3 Закону України «Про природно-заповідний фонд» зазначено, що на території зони регульованої рекреації і зони стаціонарної рекреації національних природних парків згідно з функціональним зонуванням забороняється будь-яка діяльність, яка призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища та зниження рекреаційної цінності території національного природного парку [2, с.185].

Взагалі, охорона рекреаційних територій характеризується низкою особливостей, обумовлених природними властивостями та призначенням цих територій. Наприклад, якщо рекреаційні території є частиною об'єктів природно-заповідного фонду, правова охорона їх визначається аналогічно до охорони таких об'єктів з урахуванням їх цільового призначення [1, с.513]. Так, в Положенні про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, що затверджено наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 22 червня 2009 року передбачено, що рекреаційна діяльність організовується відповідно до функціонального зонування та проектів організації території національних природних парків і регіональних ландшафтних парків, охорони, відтворення та рекреаційного використання

їхніх природних комплексів і об'єктів, проектів організації території біосферних заповідників та охорони їх природних комплексів, а також проектів утримання та реконструкції парків - пам'яток садово-паркового мистецтва, проектів організації території зоопарків, дендропарків тощо. Рекреаційна діяльність у межах заказників і пам'яток природи може здійснюватися за умови забезпечення охорони та збереження їхніх природних комплексів відповідно до положень про заказники та охоронних зобов'язань власників або користувачів земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів, оголошених заказниками або пам'ятками природи [3, с.107].

Правова охорона рекреаційних територій у приміських та зелених зонах залежить від правового режиму цих зон, але в повному обсязі не збігається, оскільки для рекреаційних територій встановлені більш суворі вимоги [1, с.513]. Зокрема, в ст. 33 Закону України «Про охорону навколишнього середовища», де передбачається нормування в сфері охорони навколишнього середовища, зазначено що в разі необхідності для рекреаційних територій можуть встановлюватися більш суворі нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин та інших шкідливих впливів на навколишнє природне середовище [4, с.54]. В ст. 36 Водного кодексу України щодо критеріїв якості для водних об'єктів, які використовуються для рекреаційних цілей можуть встановлюватись більш суворі нормативи екологічної безпеки водокористування [4, 204].

Та, незважаючи на значну кількість нормативно-правових актів, що регулюють питання охорони рекреаційних територій, екологічне законодавство в цій сфері є недосконалим. В першу чергу, це пояснюється тим, що відсутні конкретні положення щодо охорони цих територій, крім того, законодавство не передбачає наявності для кожної рекреаційної території власного положення, в якому були б визначені не лише її мета та завдання, територіально-адміністративна структура, але і режим охорони по функціональних зонах. Досить значним недоліком в здійсненні охорони рекреаційних територій є відсутність єдиного для територій України режиму використання цих територій.

Проблеми охорони рекреаційних територій потребують пошуку новітніх форм у правотворчій діяльності України, можливо із вивченням та врахуванням досвіду міжнародних організацій, які залучають широкі маси населення і громадські організації до розробки концепцій природоохоронної політики та раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища.

Охорона рекреаційних територій є одним з важливих розділів охорони навколишнього середовища. Створення наукової основи рекреаційного використання потребує вивчення фізіологічних та психологічних пе-

редумов вибору форм відпочинку населення, облік рекреаційного навантаження, які відчують на собі цілі ландшафти та окремі їх компоненти. Ненормоване використання рекреаційних територій призводить до порушення ґрунтового та рослинного покриву, забруднення навколишнього середовища, та відповідно порушення зв'язків в біогеоценозах. Рекреаційна територія при неправильному її використанні досить швидко втрачає своє значення та стає малоприсадатна для відпочинку.

Порядок організації діяльності на рекреаційних територіях повинен базуватись на необхідності збереження природних цінностей на рекреаційних територіях, та визначати найбільш оптимальний спосіб охорони.

Викладене дозволяє зробити наступні висновки. В процесі формування системи рекреаційних територій необхідно утримувати оптимальну рівновагу між природними передумовами, можливостями та потребами споживачів рекреаційних ресурсів із метою збереження навколишнього середовища та динамічного використання складових природних комплексів за умов інтенсивного рекреаційного використання. Однак, аналіз чинного законодавства свідчить про відсутність у ньому механізму реалізації норм, спрямованих на запобігання руйнування рекреаційних екосистем і комплексів. Негативні аспекти антропогенного впливу рекреації на природні комплекси і культурні ландшафти можуть знизити рекреаційну привабливість цих територій, а також вплинути на якість навколишнього природного середовища. Тому вдосконалення правового регулювання використання та охорони рекреаційних територій є не тільки необхідною основою для збереження унікальних природних факторів, а й однією з форм реалізації таких конституційних прав громадян, як право на життя, на охорону здоров'я та право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище.

У цьому зв'язку потребує змін та доповнень чинне законодавство України, а також постає питання необхідності створення та розробки програм розвитку та охорони рекреаційних територій в Україні. З огляду на важливість проблем захисту рекреаційних територій слід зазначити, що в сучасний період їх вирішення вийшло за межі конкретної держави і перетворилося на справу людства і планети загалом, а позитивні досягнення міжнародної правової практики та всесвітній досвід у цій сфері можливо потребують вивчення та застосування в законодавстві України щодо використання та охорони рекреаційних територій.

Дотримання відповідних існуючих науково обґрунтованих норм та правил, прийняття нових законодавчих актів щодо охорони рекреаційних територій забезпечить раціональне використання ландшафтів для відпочинку і оздоровлення населення, та дозволить зберегти їх рекреаційну цінність.

1. Андрейцев В.І. та ін. Екологічне право: Особлива частина: Підруч.для студ. юрид.вузів і фак.: Повний акад.курс/ За ред акад. АПрН В.І. Андрейцева. -К.: Істина, 2001. - 544 с.
2. Земельний кодекс України: Науково - практичний коментар/За заг.ред. В.І. Семчика. - 3-є вид., перероб. і доп. - К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2007. - 896 с.
3. Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища «Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» від 22.06.2009 р. № 330 // Офіційний вісник України від 07.08.2009 - 2009. -№ 57. - С. 107
- 4.Зб.: Законодавство України про довкілля. Т.1. - Х:ТОВ «Одіссеї», 2006. - 672 с.

Чебан Т.М.,

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу стану правової охорони рекреаційних територій. Обґрунтовано висновок про те, що вдосконалення правового регулювання використання та охорони рекреаційних територій є не тільки необхідною основою для збереження унікальних природних факторів, а й однією з форм реалізації таких конституційних прав громадян, як право на життя, на охорону здоров'я та право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище.

Ключові слова: рекреаційні території, охорона рекреаційних територій, правові форми охорони рекреаційних територій, раціональне використання природних ресурсів.

Чебан Т.М.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ МЕХАНИЗМА ПРАВОВОЙ ОХРАНЫ РЕКРЕАЦИОННЫХ ТЕРИТОРИЙ УКРАИНЫ

Статья посвящена анализу состояния правовой охраны рекреационных территорий. Обоснованно вывод о том, что совершенствование правовой регуляции использования и охраны рекреационных территорий является не только необходимой основой для сохранения уникальных естественных факторов, но и одной из форм реализации таких конституционных прав граждан, как право на жизнь, на охрану здоровья и на право на безопасное для жизни и здоровья окружающая естественная среда.

Ключевые слова: рекреационные территории, охрана рекреационных территорий, правовые формы охраны рекреационных территорий, рациональное использование природных ресурсов.

T.M.Cheban

CURRENT STATE AND PROSPECTS OF THE MECHANISM OF LEGAL PROTECTION OF RECREATIONAL AREAS OF UKRAINE

Article analyzes the state of the legal protection of recreational areas. A substantiated conclusion that perfection of legal regulation of use and protection of recreational territories is not only a necessary basis for preservation of unique natural factors, but also one of forms of realization of such constitutional laws of citizens, as the right to a life, to health protection and the right on safe for a life and health a surrounding environment.

Keywords: mechanism of legal protection, recreation areas, constitutional